

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спеціальна педагогіка

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 23 Соціальна робота

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 231 Соціальна робота

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма 231.00.01 Соціальна робота

(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма «Спеціальна педагогіка» для студентів спеціальності 231
«Соціальна робота»

Розробник:

Бабич Н.М., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від "06" вересня 2017 року № 1

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
 (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту Людини Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	
Структура програми навчальної дисципліни.....	
I. Опис предмета навчальної дисципліни.....	
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Теоретичні основи спеціальної педагогіки.....</i>	
<i>Змістовий модуль II. Особливості виховання, навчання та розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.....</i>	
<i>Змістовий модуль III. Організація психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку</i>	
<i>Змістовий модуль IV. Перспективи розвитку спеціальної педагогіки та спеціальної освіти</i>	
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Спеціальна педагогіка».....	
V. Плани семінарських занять.....	
VI. Завдання для самостійної роботи.....	
VII. Система поточного та підсумкового контролю.....	
VIII. Методи навчання.....	
IX. Методичне забезпечення курсу	
XI. Питання до іспиту.....	
X. Рекомендована література.....	
Основна.....	
Додаткова.....	
Інтернет-ресурси.....	

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Спеціальна педагогіка» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини на основі освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану для напряму підготовки напряму підготовки 231 «Соціальна робота» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) організації навчання. Програма визначає обсяги знань, якими повинен опанувати здобувач вищої освіти відповідно до алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Основи корекційної педагогіки», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів першого (бакалаврського) рівня.

Мета курсу: підготувати майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, в умовах інклюзивних навчальних закладів та реабілітаційних центрів.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити здобувачів вищої освіти із сучасною вітчизняною системою освітніх послуг для дітей з порушеннями розвитку та її правовою основою;
- розкрити особливості та закономірності розвитку, а також потенційні можливості усіх категорій дітей, які мають психофізичні порушення, надати інформацію про методи та прийоми педагогічної підтримки таких учнів;
- формувати у здобувачів вищої освіти професійний інтерес до роботи з дітьми означеної категорії;
- виховувати у здобувачів вищої освіти такі важливі професійні риси вчителя початкових класів, як доброзичливість, тактовність і коректність, відповідальність за результати своєї діяльності, терпіння, здатність до емпатії, повагу та любов до вихованців, професійну чесність та порядність;
- розширювати професійний світогляд здобувачів вищої освіти, педагогічну ерудицію; розвивати в них здатність до аналітичного осмислення діяльності вчителя початкових класів;
- сприяти усвідомленню здобувачами вищої освіти засобів і напрямів професійного самовдосконалення.

Вивчення дисципліни «Спеціальна педагогіка» передбачає **формування** в здобувачів вищої освіти наступних **компетентностей**:

1.	Загальні	
	Світоглядна	Наявність ціннісно-орієнтаційної позиції. Загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії.

		Збереження національних духовних традицій.
	Комунікативна	Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність працювати у команді. Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування іноземними мовами
	Інформаційна	Здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань. Здатність до ефективного використання інформаційних технологій в соціальній і професійній діяльності
	Науково-дослідницька	Здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Володіння науково-дослідними методами відповідно фахового спрямування. Обізнаність в особливостях проектної діяльності, готовність до її реалізації. Критична обізнаність та інтелектуальна чесність. Здатність до нестандартних рішень типових задач і здатність вирішувати нестандартні завдання. Здатність до реалізації дефектологічних, педагогічних, психологічних, лінгвістичних, медико-біологічних знань для постановки дослідницьких завдань в професійній діяльності
	Самоосвітня	Здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху
2.	<i>Фахові</i>	
	Організаційна	Здатність планувати, організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію її суб'єктів. Здатність до роботи в міждисциплінарній команді під керівництвом лідера у процесі вирішення корекційно-педагогічних завдань
	Професійна	Володіння сучасними уявленнями про принципи організації, навчально-методичне забезпечення та механізми практичної роботи з особами, які мають порушення психофізичного розвитку. Володіння сучасні уявлення про принципи державної політики у сфері корекційної освіти, завдання, напрями, зміст, методи, засоби, форми корекційної допомоги особам з порушеннями психофізичного розвитку, про шляхи вирішення актуальних проблем спеціальної освіти. Здатність застосовувати сучасні освітні, реабілітаційні, інформаційні, технології у роботі з особами, які мають порушення психофізичного розвитку в умовах закладів, служб, організацій, установ сфери освіти, охорони здоров'я, соціального захисту. Володіння базовими уявленнями про основи правової, фінансової, медичної, реабілітаційної, соціально-побутової, психолого-педагогічної підтримки осіб з порушеннями психофізичного розвитку, принципи комплексного підходу до вирішення їхніх проблем. Володіння знаннями про принципи деонтології, здатність застосовувати їх на практиці, усвідомлення педагогічних,

		<p>психологічних та соціальних наслідків в сфері професійної діяльності.</p> <p>Володіння сучасними уявленнями про принципи моніторингу оцінки стану та якості спеціальної освіти.</p> <p>Здатність планувати й реалізовувати корекційні освітні заходи.</p> <p>Володіння знаннями правових основ роботи і законодавства України в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.</p> <p>Здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді;</p>
	Спеціалізовано-професійна	<p>Здатність використовувати професійно-профільовані знання у діагностичному обстеженні осіб з порушеннями психофізичного розвитку.</p> <p>Здатність використовувати професійно-профільовані знання при визначенні рівня психофізичного розвитку осіб, що потребують корекційної освіти; прогнозуванні їхніх потреб у корекційно-педагогічних, спеціальних психологічних, медичних та соціальних послугах.</p> <p>Здатність використовувати професійно-профільовані знання у запровадженні до спільної діяльності недержавних (зокрема батьківських організацій та організацій людей з інвалідністю) для вирішення питань спеціальної освіти осіб з порушеннями психофізичного розвитку.</p> <p>Здатність організовувати та здійснювати навчальну, корекційну, розвивальну та виховну роботу з особами, які мають порушення психофізичного розвитку з урахуванням структури порушення, вікових та індивідуальних особливостей осіб, вимог освітніх стандартів, програм навчання та виховання.</p>

В результаті вивчення здобувач повинен продемонструвати **результати навчання:**

- здатність продемонструвати знання про особливості та закономірності розвитку різних категорій дітей з психофізичними порушеннями, їхні потенційні можливості у досягненні певного рівня життєвої компетентності;
- здатність продемонструвати знання про досягнення й тенденції розвитку вітчизняної теорії та практики спеціальної педагогіки;
- здатність продемонструвати знання про концептуальні засади та цільові установки сучасної спеціальної педагогіки, сутність корекційно-реабілітаційних технологій, а також особливості їх реалізації щодо різних категорій дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- здатність продемонструвати знання про сучасні нормативно-правові документи з питань охорони здоров'я, освіти, реабілітації і соціального захисту дітей з обмеженими психофізичними можливостями;
- здатність визначати потенційні можливості дітей з різним типом дизонтогенезу, прогнозувати динаміку їхнього розвитку, відбирати й обґрунтовувати оптимальні форми та методи профілактики та корекції

- вторинних відхилень розвитку; розробляти та сприяти реалізації індивідуальних програм соціальної адаптації та інтеграції таких дітей;
- здатність вивчати і оцінювати педагогічну ефективність навчально-виховного процесу, що реалізується по відношенню до дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
 - здатність здійснювати співпрацю з лікарсько-консультативними комісіями лікувально-профілактичних закладів, державною службою зайнятості, громадськими об'єднаннями людей з інвалідністю з метою проведення профорієнтаційної роботи серед підлітків з обмеженими функціональними можливостями та сприяння їхньому подальшому раціональному працевлаштуванню;
 - здатність використовувати спеціальні технічні засоби навчання та інше обладнання кабінетів, класів, ігрових кімнат тощо, створених для корекційно-реабілітаційної роботи;
 - здатність забезпечувати дітям з обмеженими можливостями життєдіяльності безпечні умови виховання та навчання;
 - здатність залучати до корекційно-педагогічної діяльності найближчих родичів дитини, визначати та розробляти найбільш ефективні форми й методи роботи з ними, надавати їм консультативну допомогу з питань розвитку дитини в умовах сім'ї;
 - здатність постійно підвищувати свій професійний та загальнокультурний рівень, вдосконалювати педагогічну майстерність, виконувати професійні обов'язки з дотриманням етичних і моральних норм.

Програма складається з 4 модулів (5 кредитів) – 150 год., з них: лекції – 28 год., семінарські заняття – 28 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год., підготовка до іспиту – 30 годин.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Спеціальна педагогіка» завершується складанням іспиту.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 23 Соціальна робота	Нормативна
	Спеціальність 231 Соціальна робота	
Модулів – 4	Спеціалізація 231.00.01 Соціальна робота	Рік підготовки
Змістових модулів – 4		2-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 150		3-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: <u>перший (бакалаврський)</u>	28 год.
		Практичні, семінарські
		28 год.
		Модульний контроль
		8 год.
		Самостійна робота
		56 год.
		Семестровий контроль
		30 год.
		Вид контролю:
		ісрит

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль	Підготовка до іспиту
Змістовий модуль І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ									
1.	Спеціальна педагогіка як наука	10	4	2	2		6		
2.	Становлення та розвиток системи освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку	8	4	2	2		4		
	Модульний контроль	2						2	
Разом		20	8	4	4	0	10	2	
Змістовий модуль ІІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ, НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ									
3.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
4.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
5.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
6.	Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку, а також особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
7.	Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектра та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	8	4	2	2		4		
	Модульний контроль	2						2	
Разом		42	20	10	10	0	20	2	

Змістовий модуль III ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ									
8.	Теоретичні аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку	8	4	2	2		4		
9.	Організація психолого-педагогічного супроводу в системі психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК)	8	4	2	2		4		
10.	Основні напрями та принципи організації психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивної освіти	8	4	2	2		4		
11.	Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку	8	4	2	2		4		
Модульний контроль		2						2	
Разом		34	16	8	8	0	16	2	
Змістовий модуль IV ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ									
12.	Служба раннього втручання: завдання, принципи організації, технології	8	4	2	2		4		
13.	Спеціальна педагогіка і гуманістичні освітні системи	7	4	2	2		3		
14.	Основи етики спілкування з особами з особливими потребами	7	4	2	2		3		
Модульний контроль		2						2	
Разом		24	12	6	6	0	10	2	
Підготовка до іспиту		30							30
Разом за навчальним планом		150	56	28	28	0	56	8	30

ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука

Поняттєво-категоріальний апарат спеціальної педагогіки.

Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедагогіка, психокорекційна педагогіка, ортопедагогіка, аутизмпедагогіка).

Принципи спеціальної педагогіки: принцип раннього педагогічного втручання, принцип педагогічного оптимізму, принцип доступності та відкритості освіти, принцип інтегративного характеру освіти, принцип корекційно-компенсаторної спрямованості навчання.

Основи дидактики спеціальної освіти (зміст, методи і форми). Міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки.

Основні поняття теми: порушення психофізичного розвитку, структура дефекту, корекція, компенсація, реабілітація, абілітація, спеціальна освіта, спеціальний навчальний заклад.

Рекомендована література: 1, 2, 14.

Тема 2. Становлення та розвиток системи освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Історія розвитку спеціальної освіти і спеціальної педагогіки. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти.

Форми організації спеціального виховання, навчання та розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Освітні послуги в закладах, підпорядкованих Міністерству соціальної політики України. Освітні послуги в закладах, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України.

Функції спеціальної освіти.

Правова основа спеціальної освіти.

Основні поняття теми: навчальний заклад, реабілітаційна установа.

Рекомендована література: 3, 8, 10, 18-21.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ, НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Роль слуху в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями слуху.

Особливості різних видів діяльності дітей з порушеннями слуху. Комунікативно-мовленнєва діяльність та її значення для особистісного розвитку дитини з порушенням слухової функції. Особливості спілкування жестовою мовою. Жестова мова як один з засобів когнітивної діяльності та соціалізації дитини з порушенням слуху.

Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для глухих дітей і школі для дітей зі зниженим слухом. Особливості навчального процесу в школах для дітей з порушеннями слуху; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання.

Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями слуху.

Етика поводження осіб, якічують, з тими, хто має глибокі порушення слуху.

Основні поняття теми: глухота, туговухість, залишковий слух, слухове сприймання, мовленнєве середовище, дактильно-жестова мова, білінгвізм.

Рекомендована література: 1, 2, 11, 14, 17.

Тема 4. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Роль зору в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями зору.

Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для сліпих дітей і школі для дітей зі зниженим зором. Особливості навчального процесу в школах для дітей з порушеннями зору; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання. Медико-педагогічні вимоги до охорони залишкового зору дітей.

Сучасні технічні засоби навчання і соціалізації сліпих.

Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями зору.

Етика поводження зрячих з особами, які мають глибокі порушення зору.

Основні поняття теми: сліпота, залишковий зір, шрифт Л. Брайля, охорона зору, просторове орієнтування, тактильні відчуття.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 6, 7.

Тема 5. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Церебральний параліч як основна причина рухових порушень в дитячому віці. Специфіка рухового розвитку при ДЦП. Форми ДЦП.

Співвідношення рухового і психічного розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів дітей з різними формами ДЦП. Особливості та корекція мотиваційної, емоційно-вольової і саморегуляторної

сфер особистості дитини. Формування характеру дитини з порушеною руховою функцією.

Сучасні технічні, ортопедичні та допоміжні засоби розвитку, навчання і соціалізації дітей з церебральними паралічами.

Етика поводження здорових людей з особами, які мають середні та тяжкі рухові вади.

Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Основні поняття теми: церебральний параліч, парез, м'язовий тонус, безбар'єрна архітектура.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 9, 14.

Тема 6. Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Розумова відсталість як соціально-педагогічна проблема. Стереотипи ставлення до розумово відсталої дитини з боку тих, хто її оточує.

Диференціація розумової відсталості та подібних станів. Завдання та психологічні особливості корекційної роботи з розумово відсталими дітьми.

Особливості змісту освіти розумово відсталих дітей. Диференційований та індивідуальний підхід до розумово відсталих дітей в процесі навчання. Професійно-трудове навчання як складова корекційно-реабілітаційної роботи з розумово відсталими дітьми та підлітками. Корекційно-виховна функція трудової діяльності.

Працевлаштування та соціальна адаптація осіб із розумовою відсталістю.

Поняття «затримка психічного розвитку». Класифікація ЗПР. Специфічні особливості психічного розвитку різних категорій дітей із ЗПР.

Основні поняття теми: розумова відсталість, ступені розумової відсталості (за МКХ-10); олігофренія, деменція, затримка психічного розвитку.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 14.

Тема 7. Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектра та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Основні ознаки аутизму. Корекційно-виховна робота з аутичними дітьми: встановлення емоційного контакту, розвиток активного й усвідомленого ставлення до світу, просторово-часова організація середовища, вироблення стереотипів поведінки.

Психокорекційні технології для дітей з аутизмом: поведінкова терапія, ТЕАССН-програма, холдінг-терапія, групова терапія, метод вибору, комунікативна терапія.

Основні поняття теми: розлади аутистичного спектра, стереотипія, поведінкова терапія, холдінг-терапія, комунікативна терапія.

Рекомендована література: 3, 13, 16.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 8. Теоретичні аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Зміст категорії «супровід». Поняття «психолого-педагогічний супровід». Його мета і завдання. Принципи психолого-педагогічного супроводу. Компоненти супроводу та їх взаємозв'язок.

Психологічна підтримка та психологічна допомога як важливі складові супроводу. Базові програми психолого-педагогічного супроводу та етапи їх реалізації.

Адаптивність як результат психолого-педагогічного супроводу.

Основні поняття теми: психолого-педагогічний супровід, психологічна підтримка, психологічна допомога, програма супроводу, адаптація, адаптивність.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 7.

Тема 9. Організація психолого-педагогічного супроводу в системі психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК)

Психолого-медико-педагогічні консультації: діяльність, структура, склад.

Організація роботи психолого-медико-педагогічних консультацій. Основні напрями роботи. Консультативна і просвітницька спрямованість.

Взаємозв'язок з освітніми та спеціальними закладами освіти. Супровід сімей, які виховують дітей з психофізичними порушеннями.

Основні поняття теми: психолого-медико-педагогічна консультація, консультативна допомога, просвітницька робота

Рекомендована література: 1, 2, 3, 14, 21.

Тема 10. Основні напрями та принципи організації психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивної освіти

Напрями та принципи організації психологічного супроводу дитини з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання. Роль соціального педагога в організації навчального процесу, зміст його роботи.

Розробка індивідуальних програм навчання та розвитку для дітей з психофізичними порушеннями, створення навчально-методичних та інформаційних баз. Моніторинг результативності, виявлення та прогнозування можливих проблем.

Основні поняття теми: інклюзивна освіта, індивідуальні програми розвитку, моніторинг, навчально-методичні бази, інформаційні бази.

Рекомендована література: 1, 3, 15, 18-20.

Тема 11. Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку

Соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей з інвалідністю. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків.

Просвітницько-педагогічна робота серед батьків. Форми групової та індивідуальної роботи з батьками.

Основні поняття теми: реабілітаційна культура, реабілітаційна активність, групова робота, індивідуальна робота, група підтримки.

Рекомендована література: 3, 5, 14, 15.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ IV

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 12. Служба раннього втручання: завдання, принципи організації, технології

Створення служб раннього втручання в Україні та за кордоном. Основні принципи та підходи в роботі. Завдання та етапи реалізації раннього втручання.

Технології раннього втручання та їх реалізація в сучасних умовах освітнього простору.

Основні поняття теми: раннє втручання, рання допомога, ранній розвиток, технології раннього втручання, міждисциплінарні команди, індивідуальні програми розвитку.

Рекомендована література: 3, 5, 8, 10.

Тема 13. Гуманістичні освітні системи та інноваційні педагогічні технології в спеціальній педагогіці

Гуманізація процесу навчання і виховання дітей з психофізичними порушеннями в розвитку. Його ознаки та умови виховання. Вітчизняні та зарубіжні школи гуманістичного виховання, їх вплив на дітей з особливими потребами. Зміст поняття педагогічні технології та їх використання в системі спеціальної освіти.

Педагогічна система Марії Монтесорі, П. Петерсена, антропософські школи Р. Штейнера, «Школа успіху і радості» С. Френе. Модульні та локальні інноваційні технології «Floor Time», раннього втручання Г. Домана, розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера, пісочна терапія та інші види терапії.

Соціально-педагогічна технологія роботи з сім'ями.

Основні поняття теми: гуманістична система освіти, інновації, педагогічна система, спеціальні педагогічні технології, інноваційні технології.

Рекомендована література: 4, 8, 12, 15.

Тема 14. Основи етики спілкування з особами з особливими потребами

Взаємодія з особами, які мають психофізичні порушення. Основні етичні норми спілкування.

Методичні поради щодо допомоги і створення відповідного простору в різних життєвих ситуаціях.

Спеціальне обладнання для людей з різними порушеннями розвитку та вимоги до нього.

Супровід осіб с порушеннями розвитку в приміщенні та на відкритому просторі (транспорт, магазин, освітні заклади тощо).

Основні поняття теми: етика спілкування, комунікативна взаємодія, адаптивний простір, спеціальне обладнання. .

Рекомендована література: 11, 12, 17, 24, 32.

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «Спеціальна педагогіка»

Разом: 150 год., лекції – 28 год., семінарські заняття – 28 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год., підготовка до іспиту – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II				
Назва модуля	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ (48 б.)		ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ, НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ (85 б.)				
Лекції	1 (1 бал)	2 (1 бал)	3 (1 бал)	4 (1 бал)	5 (1 бал)	6 (1 бал)	7 (1 бал)
Теми лекцій	Спеціальна педагогіка як наука	Становлення та розвиток системи освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку, а також особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектра та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними
Семінарські заняття	1 (11 балів)		2 -3 (12 балів)		4 -5 (12 балів)		6 (11 балів)
Теми семінарських занять	Спеціальна педагогіка як наука. Становлення та розвиток системи освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.		Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку, а також особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними	Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектра та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними
Самостійна робота	1 (5 балів)	2 (5 балів)	3 (5 балів)		4 (5 балів)		5 (5 балів)
Поточний контроль	Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)				
Іспит							

Модулі	Змістовий модуль III				Змістовий модуль IV			
Назва модуля	ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ(73 бали)				ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ (72 бали)			
Лекції	8 (1 бал)	9 (1 бал)	10 (1 бал)	11 (1 бал)	12 (1 бал)	13 (1 бал)	14 (1 бал)	
Теми лекцій	Теоретичні аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку	Організація психолого-педагогічного супроводу в системі психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК)	Основні напрями та принципи організації психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивної освіти	Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку	Служба раннього втручання: завдання, принципи організації, технології	Гуманістичні освітні системи та інноваційні педагогічні технології в спеціальній педагогіці	Основи етики спілкування з особами з особливими потребами	
Семінарські заняття	7 -8 (12 балів)		9 -10 (12 балів)		11 -12 (12 балів)		13 -14 (12 балів)	
Теми семінарських занять	Теоретичні аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку	Організація психолого-педагогічного супроводу в системі психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК)	Основні напрями та принципи організації психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивної	Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку	Служба раннього втручання: завдання, принципи організації, технології	Гуманістичні освітні системи в спеціальній педагогіці	Інноваційні педагогічні технології в спеціальній педагогіці	Основи етики спілкування з особами з особливими потребами
Самостійна робота	7 (5 балів)	8 (5 балів)	9 (5 балів)	10 (5 балів)	11 (5 балів)	12 (5 балів)	13 (5 балів)	14 (5 балів)
Поточний контроль	Модульна контрольна робота (25 балів)				Модульна контрольна робота (25 балів)			
Іспит								

Разом: 278 балів; коефіцієнт: 4,63 (278:60=4,63)

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Семінарське заняття 1

Тема: Спеціальна педагогіка як наука. Становлення та розвиток системи освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Виступи студентів з питань:

- Поняттєво-категоріальний апарат спеціальної педагогіки.
- Принципи спеціальної педагогіки.
- Міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки.
- Унікальність становлення спеціальної освіти в нашій країні.
- Особливості системи спеціальної освіти для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 8, 10, 18-21.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Семінарське заняття 2

Тема: Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Завдання:

Розділитися на 4 рівновеликі групи за списком. Кожній групі обрати одне завдання з поданого переліку:

1. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для розвитку комунікативних навичок дітей з порушеннями слуху молодшого шкільного віку.
2. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для активізації спільної діяльності дітей з порушеннями слуху і дітей, якічують нормально.
3. Визначте і проранжуйте проблеми, які можуть виникнути в дітей з порушеннями слуху в умовах інклюзивного навчання. Запропонуйте і обґрунтуйте шляхи розв'язання цих проблем.
4. Розробіть рекомендації для вчителів та батьків щодо адаптації до навчального процесу дитини з порушенням слуху в умовах інклюзивного навчання.

Результат представити у вигляді доповіді.

Час доповіді: 20 хвилин.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 11, 14, 17.

Семінарське заняття 3

Тема: Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Розділитися на 4 рівновеликі групи за списком. Кожній групі обрати одне завдання з поданого переліку:

1. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для розвитку комунікативних навичок дітей з порушеннями зору молодшого шкільного віку.
2. Розробіть і обґрунтуйте систему завдань для активізації спільної діяльності дітей з порушеннями зору і дітей, у яких зір в нормі.
3. Визначте і проранжуйте проблеми, які можуть виникнути в дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання. Запропонуйте і обґрунтуйте шляхи розв'язання цих проблем.
4. Розробіть і обґрунтуйте систему вправ для ознайомлення дітей з порушеннями зору з довкіллям.
5. Розробіть рекомендації для вчителів та батьків щодо адаптації до навчального процесу дитини з порушенням зору в умовах інклюзивного навчання.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 7, 6, 14.

Семінарське заняття 4

Тема: Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Виступи студентів з питань:

- Вторинні відхилення при ДЦП та шляхи їх корекції.
- Основні завдання шкіл для дітей з порушеннями ОРА.
- Особливості психічних властивостей та особистісних якостей дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
- Специфічне завдання спеціальних шкіл для дітей з порушеннями ОРА. Особливості навчального плану цих спеціальних шкіл.
- Психічні властивості та особистісні якості дітей з ОРА.

Результат представити у вигляді доповіді або презентації.

Час доповіді: 20 хвилин.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 9, 11, 15.

Семінарське заняття 5

Тема: Психолого-педагогічна характеристика розумово відсталих та дітей із затримкою психічного розвитку, особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Виступи студентів з питань:

- Стисла характеристика різних ступенів розумової відсталості.
- Біологічні та соціальні фактори, що призводять до ЗПР.
- Діагностичні показники, за якими проводиться диференціація ЗПР та розумової відсталості.

- Прийоми організації навчальної діяльності дітей із ЗПР, ураховуючи рівень їх пізнавальних можливостей.

Рекомендована література: 1, 3, 5, 14, 15.

Семінарське заняття 6

Тема: Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектра та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Виступи студентів з питань:

- Основні ознаки аутизму.
- Корекційно-виховна робота з аутичними дітьми.
- Психокорекційні технології для дітей з аутизмом.

Рекомендована література: 3, 11, 13, 16.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Семінарське заняття 7

Тема: Теоретичні аспекти психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Розділитися на 3 рівновеликі групи за списком. Кожній групі обрати одне завдання з поданого переліку:

1. Визначте основні напрями психолого-педагогічного супроводу та схарактеризуйте основні принципи роботи соціального працівника.
2. Розробіть приблизну програму психолого педагогічного супроводу дитини з порушеннями зору (з порушеннями слуху, з порушеннями інтелекту тощо – на вибір).
3. Визначте особливості організації діяльності соціального працівника з дітьми, які мають особливі потреби.

Рекомендована література: 3, 7, 10.

Семінарське заняття 8

Тема: Організація психолого-педагогічного супроводу в системі психолого-медико-педагогічних консультацій

Виступи студентів з питань:

- Визначення основних положень про діяльність ПМПК.
- Характеристика структури і складу ПМПК.
- Основні напрями організації психолого-педагогічного супроводу в системі ПМПК.
- Просвітницька спрямованість ПМПК серед батьків, які мають дітей з психофізичними порушеннями.

- Взаємозв'язок ПМПК та загальноосвітніх та спеціальних закладів.
- Рекомендована література: 3, 5, 10, 15, 21.**

Семінарське заняття 9

Тема: Основні напрями та принципи організації психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивної освіти

Завдання:

Розділитися на 4 рівновеликі групи за списком. Кожній групі обрати одне завдання з поданого переліку:

1. Визначте та обґрунтуйте основні напрямки супроводу дітей з психофізичними порушеннями молодшого шкільного віку.
2. Розробіть індивідуальну програму супроводу дитини молодшого шкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату.
3. Визначте і проранжуйте проблеми, які можуть виникнути в дітей з сенсорними порушеннями в умовах інклюзивного навчання. Запропонуйте і обґрунтуйте основні напрямки супроводу.
4. Розробіть алгоритм супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами в інклюзивних умовах.

Результат представити у вигляді доповіді.

Час доповіді: 20 хвилин.

Рекомендована література: 3, 5, 7, 10.

Семінарське заняття 10

Тема: Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку

Виступи студентів з питань:

- Соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей з інвалідністю.
- Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків.
- Форми групової та індивідуальної роботи з батьками.

Рекомендована література: 3, 5, 15.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ IV

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Семінарське заняття 11

Тема: Служба раннього втручання: завдання, принципи організації, технології

Завдання пропонується кожному студенту: знайдіть в інтернет ресурсах та охарактеризуйте діяльність Центру раннього втручання за такими складовими:

- основні напрямки роботи;

- структурні складові центру;
- категорія дітей (комплектування);
- кадрове забезпечення;
- режим роботи;
- особливості організації навчально-виховного процесу;
- медичне забезпечення;
- психолого-педагогічний супровід;
- моніторинг ефективності роботи Центру раннього втручання;
- популярність серед сімей, які виховують дитину з особливими потребами.

Результати представити у вигляді презентацій або міні проектів.

Рекомендована література: 3, 10, 14.

Семінарське заняття 12

Тема: Гуманістичні освітні системи в спеціальній педагогіці

Завдання: презентувати гуманістичну освітню систему, яка на вашу думку є актуальною в сучасній освіті (на вибір).

- Педагогічна система К. Ушинського;
 - Педагогічна система В. Сухомлинського;
 - Педагогічна система Марії Монтессорі;
 - Вальдорфська школа;
 - «Йєна-план-школа» П. Петерсена;
 - Антропософські школи Р. Штейнера;
 - «Школа успіху і радості» С. Френе
- або іншу на вибір студента.

Рекомендована література: 8, 12, 14, 15.

Семінарське заняття 13

Тема: Інноваційні педагогічні технології в спеціальній педагогіці

Завдання: презентувати інноваційну педагогічну технологію, яка на вашу думку є доречною і може використовуватись у спеціальній педагогіці (на вибір).

- Пісочна терапія
 - Музикотерапія
 - Аромотерапія
 - Кольротерапія
 - Анімалотерапія
 - Сміхотерапія
 - Танцювальна терапія
 - Технології "Floor Time"
 - Раннє втручання Г. Домана
 - ТРВЗ (теорія рішення винахідницьких задач) Г. Альтшуллера
- або іншу на вибір студента.

Рекомендована література: 4, 8, 12, 14, 15.

Семінарське заняття 14

Тема: Основи етики спілкування з особами з особливими потребами

Розділити на невеликі групи за списком. Кожна група створює інструкції взаємодії з людьми з особливими потребами з урахуванням етичних норм спілкування, враховуючи використання спеціального обладнання:

- Взаємодія з людьми, які мають труднощі при пересуванні.
- Етика спілкування з людьми, які мають мовленнєві порушення.
- Організація простору для людей з порушеннями зору.
- Супровід незрячої людини на вулиці, транспорті, приміщенні, громадських місцях.
- Етичні норми комунікативної взаємодії із особами з порушеннями слуху.
- Орієнтований перелік жестових фраз для загального користування.
- Взаємодія з людьми, які мають складні порушення розвитку.

Рекомендована література: 11.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Інтегроване завдання до теми 1 «Спеціальна педагогіка як наука» та теми 2 «Становлення та розвиток системи освітніх послуг для дітей з порушеннями психофізичного розвитку»

1. Законспекуйте наступні параграфи книги Кащенко В. П.
Педагогическая коррекция: исправление недостатков характера у детей и подростков : пособие / В. П. Кащенко. — М. : Академия, 2000. — 304 с.:
 - Ребенок—норма и патология.(гл. 1)
 - Типы педагогов-дефектологов. Качества хорошего педагога-дефектолога (гл. 10)
2. Складіть схему взаємозв'язку спеціальної педагогіки з іншими науками та розкрийте їх зміст.
3. Перегляньте турецький фільм про дитину з сенсорними порушеннями «Мій світ» та проаналізуйте систему освітніх послуг та становлення жестової мови в Туреччині.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ, НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Інтегроване завдання 3-6 «Особливості виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку»

1. Законспекуйте наступні параграфи книги Кащенко В. П. Педагогическая коррекция: исправление недостатков характера у детей и подростков : пособие / В. П. Кащенко. — М. : Академия, 2000. — 304 с.:
 - Коррекция активно-волевых дефектов (гл. 4)
 - Метод культуры здорового смеха (гл. 4)
 - Метод коррекции путем рациональной организации детского коллектива (гл. 4)
 - Помощь родителям при воспитании ребенка в семье (гл. 7). Педагоги-дефектологи и родители их воспитанников (гл. 10)
2. Розробіть модель корекційно-реабілітаційної роботи з хлопчиком Максом (художній фільм «Велетень»).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Інтегроване завдання 7-10 «Організація психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку»

1. Складіть базу спеціальних закладів, які існують для осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Законспекуйте РОЗДІЛ 4 «Теоретичні та методичні засади психологічного супроводу в дошкільному навчальному закладі» монографії Кобильченко В.В. (рекомендована література: 7).
3. Складіть схему взаємозв'язку ПМПК та спеціальних закладів освіти.
4. Розробіть план супроводу дитини з порушеннями психофізичного розвитку.
5. Законспекуйте основні засади організації роботи з батьками, які мають дітей з порушеннями психофізичного розвитку (Дитина з особливими освітніми потребами: медичні та психолого-педагогічні аспекти розвитку, навчання та виховання: навч.-метод. посібник / Бойчук Ю.Д., Сіліна Г.О., та ін. [За заг. Ред. Покроєвої Л.Д.]. — Харків: Харківська академія неперервної освіти, Видавництво «Точка», 2014. — 292 с.)

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ IV

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Інтегроване завдання 11-14 «Перспективи розвитку спеціальної педагогіки та спеціальної освіти»

1. Проаналізуйте і законспектуйте основні положення нормативно-правового забезпечення нових форм здобуття дошкільної освіти, зокрема Центрів раннього втручання (Нові форми здобуття дошкільної освіти / авт.-упор. Л.А. Грицюк, М.І.Каратаєва. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 256 с.)
2. Складіть інформативну таблицю гуманістичних освітніх систем та інноваційних педагогічних технологій, які можуть використовуватись в спеціальній педагогіці (рекомендована література: 4, 8, 12, 15).
3. Знайдіть та ознайомтесь з будь-якою інноваційною технологією, яка не висвітлювалась на лекціях і семінарах. Коротко опишіть її зміст та визначте простір її застосування в роботі соціального працівника.
4. Ознайомтесь та вивчіть основний перелік жестових фраз для загального користування, який використовують для надання допомоги (рекомендована література: 11)

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Навчальні досягнення здобувачів першого (бакалаврського) освітньо-професійного рівня з дисципліни «Спеціальна педагогіка» оцінюються за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС), в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності здобувачів вищої освіти з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Система оцінювання навчальних досягнень студентів за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ECTS) подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Види діяльності	Кількість завдань	Розрахунок	Загальна сума за видами діяльності
Відвідування лекцій	14	$14 \times 1 = 14$	14
Відвідування семінарського заняття	14	$14 \times 1 = 14$	14
Робота на семінарському занятті	8	$8 \times 10 = 80$	80
Виконання модульної контрольної роботи	4	$4 \times 25 = 100$	100
Виконання самостійної роботи	14	$14 \times 5 = 70$	70
Максимальна кількість балів:			278

Форма контролю – іспит	60 балів – семестр 278 : 60 = 4,63 Коефіцієнт: 4,63

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

У процесі оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** усне опитування, співбесіда, залік.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, письмове опитування.
- **Методи самоконтролю:** самооцінка, самоаналіз.

Таблиця 7.2

Порядок переведення результатів показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Fx	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним

	балів	вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни
--	--------------	--

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів з навчально-методичною літературою, науковою літературою, періодичними виданнями, нормативно-правовими актами в галузі охорони сім'ї, материнства й дитинства.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: дискусії, створення проблемних ситуацій, розв'язання педагогічних завдань.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ завдання для ректорського контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Спеціальна педагогіка».

Х. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

Репродуктивний блок

1. Розкрити сутність основних понять спеціальної педагогіки.
2. Дати визначення понять «корекція», «компенсація», «реабілітація», «абілітація».
3. Дати визначення понять «первинний дефект», «вторинні відхилення», «структура дефекту».
4. Розкрити основний зміст понять «спеціальний навчальний заклад», «інклюзивний навчальний заклад», «спеціальні умови для отримання освіти».
5. Назвати основні принципи спеціальної педагогіки, коротко визначити їх суть.
6. Коротко охарактеризувати основні методи і технології спеціальної освіти.
7. Засоби забезпечення корекційно-освітнього процесу в системі спеціальної освіти.
8. Назвати основні категорії порушень психофізичного розвитку у дітей.
9. Назвати педагогічні освітні системи для осіб з порушеннями слуху та охарактеризувати основні напрямки корекційної спрямованості навчання.
10. Визначити педагогічні умови спеціального навчання та корекційної роботи з дітьми, що мають порушення зору.
11. Розкрити особливості психолого-педагогічного супроводу сліпих дітей.
12. Назвати основні підходи, щодо спеціальної освіти осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.
13. Розкрити структуру рухових, інтелектуальних і мовленнєвих порушень при ДЦП.
14. Дати визначення поняття «розумова відсталість»; охарактеризувати види розумової відсталості.
15. Охарактеризувати особливості спеціальної освіти осіб з порушеннями розумового розвитку.
16. Розкрити біологічні та соціальні фактори, що призводять до виникнення ЗПР.
17. Дати загальну характеристику дітей із ЗПР та визначити специфічні умови навчання даної категорії дітей.
18. Дати клініко-психолого-педагогічну характеристику дитини з розладами аутичного спектру.
19. Назвати основні вимоги до спеціальної освіти дітей з розладами аутичного спектру.
20. Охарактеризувати основні напрями розвитку й освіти осіб зі складними порушеннями розвитку.
21. Сучасна система спеціальних освітніх послуг.
22. Визначити переваги і недоліки інклюзивного навчання.

23. Розкрити зміст поняття «психологічний супровід» та охарактеризувати основні його принципи.
24. Назвати загальні та специфічні етапи психолого-педагогічного супроводу осіб з обмеженими можливостями.
25. Пояснити термін «діти з особливими освітніми потребами» (вказати, які діти належать до даної категорії і в чому полягають їхні особливі освітні потреби).

Аналітичний блок

1. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та загальної педагогіки.
2. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та медицини.
3. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та психології.
4. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та філософії.
5. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та технічних наук.
6. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та економіки.
7. Обґрунтувати міжпредметні зв'язки спеціальної педагогіки та юриспруденції.
8. Обґрунтуйте взаємозв'язок навчання, виховання, розвитку і корекції стосовно дітей з психофізичними порушеннями.
9. Обґрунтувати необхідність знань про дітей з порушеннями психофізичного розвитку для соціальних працівників.
10. Розкрити сутність індивідуального навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
11. Охарактеризувати труднощі, які можуть виникнути у процесі навчання дітей з порушеннями зору в загальноосвітньому навчальному закладі.
12. Визначити основні напрямки роботи Центрів раннього втручання щодо допомоги сім'ям, які мають дитину з порушеннями психофізичного розвитку.
13. Навести приклад вторинного відхилення розвитку дитини з порушенням слуху; обґрунтувати зв'язок цього відхилення з первинним дефектом.
14. Навести приклад вторинного відхилення розвитку дитини з порушенням зору; обґрунтувати зв'язок цього відхилення з первинним дефектом.
15. Навести приклад вторинного відхилення розвитку дитини з порушенням мовлення; обґрунтувати зв'язок цього відхилення з первинним дефектом.

16. Проаналізувати специфічні особливості вивчення та організації навчання і корекційної роботи з дітьми, що мають порушення емоційно-вольової сфери.
17. Навести приклад декомпенсації порушених функцій глухої дитини; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
18. Навести приклад декомпенсації порушених функцій сліпої дитини; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
19. Навести приклад декомпенсації порушених функцій дитини з порушенням мовлення; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
20. Навести приклад декомпенсації порушених функцій розумово відсталої дитини; вказати умови, за яких така декомпенсація може відбутися.
21. Визначити загальні рекомендації при роботі та під час спілкування з дітьми з аутичним спектром.
22. Визначте простір використання відомої вам гуманістичної системи освіти.
23. Навести приклад використання гуманістичних систем освіти в сучасній спеціальній педагогіці.
24. Проаналізувати відомі вам інноваційні технології та навести приклад їх використання спеціальним педагогом під час роботи з дітьми з психофізичними порушеннями.
25. Доведіть доцільність використання інноваційних технологій в системі спеціальної освіти осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Творчий блок

1. Визначити та проранжувати якості, необхідні, на Ваш погляд, людині, яка працює з дітьми, які мають особливі потреби (не менше 10 якостей). Оцінити за трьохбальною шкалою наявність цих якостей у Вас (1 – низький рівень, 2 – середній, 3 – високий). На основі отриманих даних розробити програму саморозвитку.
2. Розробити систему заходів для успішної адаптації дитини з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання.
3. Запропонуйте перелік заходів для створення безпечного оточення дитини з порушеннями зору в загальноосвітній школі.
4. Розробити алгоритм супроводу незрячої людини на вулиці.
5. Скласти перелік технічних засобів, які полегшать процес навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в інклюзивному класі.
6. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок дітей з порушеннями слуху молодшого шкільного віку.
7. Опишіть корекційні прийоми реалізації індивідуального підходу до дітей з порушеннями опорно-рухового апарату у процесі їх навчання.

8. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок дітей з інтелектуальною недостатністю молодшого шкільного віку.
9. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток слухового сприймання дітей з порушеннями слуху.
10. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на розвиток уявлень про довкілля дітей з порушеннями зору.
11. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на корекцію недоліків пам'яті розумово відсталих дітей.
12. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на корекцію недоліків мислення розумово відсталих дітей.
13. Запропонувати та обґрунтувати три ігрових завдання, спрямовані на корекцію недоліків уваги розумово відсталих дітей.
14. Скласти приблизну програму психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми проблемами в загальноосвітньому навчальному закладі.
15. Розробити етичні норми спілкування з дітьми, які мають складні порушення мовлення.
16. Скласти алгоритм взаємодії з дитиною, яка має труднощі при пересуванні.
17. Розробити основні вимоги, щодо організації освітнього простору дітей зі спектром аутизму.
18. Запропонувати комунікативні засоби, які полегшать процес взаємодії з глухими дітьми.
19. Запропонувати та обґрунтувати комунікативні завдання для успішної взаємодії з дітьми зі складними порушеннями розвитку.
20. Скласти рекомендації батькам, які мають дітей з сенсорними порушеннями, щодо супроводу дитини в громадських місцях.
21. Скласти рекомендації батькам, які мають дітей з порушеннями розвитку, щодо супроводу дитини в транспорті.
22. Скласти вимоги до обладнання шкільного приміщення, де навчаються діти з ДЦП.
23. Скласти алгоритм супроводу дитини в Центрі раннього втручання.
24. Розробити перспективний план роботи соціального працівника з сім'єю, яка виховує дитину з комплексними порушеннями розвитку.
25. Розробити ігрові прийоми для налагодження контакту з дитиною з психофізичними порушеннями.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Войтко В. Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами: сучасні підходи : [навчально-методичний посібник] / В.

- Войтко. – Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2016. – 84 с.
2. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983.– 369 с.
 3. Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання: зб. наук. праць / [За ред. А. А. Колупаєвої]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – Вип. 3. – 130 с.
 4. Кисла О.Ф. Корекційна педагогіка: навчальний посібник / О.Ф.Кисла. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 338 с.
 5. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
 6. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб.: Вип. 3. Частина 1. / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 184 с.
 7. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва ; [за заг. ред. С. П. Миронової]. — Кам'янець-Подільський : Кам'янець- Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – С. 23-30.
 8. Синьов В.М. Основи дефектології / В. М. Синьов, Г. М. Коберник. – К. : Вища ед., 1994 . – 141 с.
 9. Специальная педагогика / [Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др.]; ед. ед.. Н.М. Назаровой. – М. : Академия, 2010. – 400 с.
 10. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
 11. Теоретичні та методичні аспекти корекційно-реабілітаційної діяльності : монографія / за ред. : Т. М. Дегтяренко, Ю. А. Картавої. – Суми : Мрія, 2015. – 252 с.
 12. Холковська І.Л. Корекційна педагогіка / Ірина Леонідівна Холковська. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. – С. 6-23.

Додаткова:

1. Борякова Н.Ю. Педагогические системы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии: [учебное пособие для студентов педвузов] / Наталья Юрьевна Борякова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 222 с.

2. Вавіна Л.С. Розвиваємо у дитини вміння бачити: Від народження до 6 років: [поради батькам] / Л.С. Вавіна, В.М. Ремаржевська. – К.: Літера ЛТД, 2008. – 128 с., іл.
3. Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності: [навчально-методичний посібник] / Л.Б. Люндквіст, В.В. Бурлака, А.Г. Шевцов [та ін.]. – К.: Герб, 2007. – 288 с.
4. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: [навчальний посібник] / Т.М. Дегтяренко, Л.С. Вавіна. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 302 с.
5. Дитина з особливими освітніми потребами: медичні та психолого педагогічні аспекти розвитку, навчання та виховання: навч.-метод.посібник / Бойчук Ю.Д., Сіліна Г.О., та ін. [За заг. ред. Покроєвої Л.Д.]. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, Видавництво «Точка», 2014. – 292 с.
6. Дитина. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. Програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 94-99, 162-165, 239-243, 399-406.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І. М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. — К. : Академвидав, 2012. – 349 с. – (Альма-матер).
8. Ермаков В.П. Основы тифлопедагогики: / В.П. Ермаков, Г.А. Якунин. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 240с.
9. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів : навч. посіб. / Т. Є. Єжова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 284 с.
10. Закон України «Про дошкільну освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2001.
11. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 2. – С. 252-258.
12. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 30. – С. 142-150.
13. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2-3. – С. 36-42.
14. Закон України «Про спеціальну освіту» (проект) // Міністерство освіти і науки // [www. mon gov. ua](http://www.mon.gov.ua).
15. Ілляшенко Т.Д. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем у реабілітаційному центрі (Дошкільний і молодший шкільний вік) / Т.Д. Ілляшенко, А.Г. Обухівська, О.В. Романенко, Н.С. Скрипка. – К., 2003. – 155 с.
16. Кобильченко В.В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору [Текст]: монографія / В.В.Кобильченко; Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2015. — 205 С.
17. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому

- просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с.
18. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с.
 19. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навч.-метод. Посібник / М.В.Левківський.- К.:Центр учбової літератури, 2016. – Вид.4.- 190 с.
 20. Левченко И.Ю. Технологии обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата / И.Ю. Левченко, О.Г. Приходько. – М. : «Академия», 2001. – 192 с.
 21. Мастюкова Е.М. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии: [учебное пособие] / Е.М. Мастюкова, А.Г. Московкина / Под ред. В. И. Селиверстова. – М.: Владос, 2004. – 407 с.
 22. Національна доктрина розвитку освіти // Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти: Офіц. Вид. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – С. 279-294.
 23. Нові форми здобуття дошкільної освіти / авт.-упор. Л.А. Грицюк, М.І.Каратаєва. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. — 256 с.
 24. Онищук Людмила. Експертиза гуманістичних систем в закладах середньої освіти / Л. Онищук // Педагогічні новації столичної освіти: теорія і практика : наук.-метод. щорічник - 4 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Київ. міськ. пед. ун-т ім. Бориса Грінченка. - Київ : [б. в.], 2004. - С. 32-38.
 25. Основи етики спілкування з особами з інвалідністю: навчально-методичний посібник / за ред. акад. В.М. Синьова; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, Ін-т корекційної педагогіки та психології. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012.- 150 с.
 26. Особливості розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями слуху дошкільного віку: [наук.-метод. посіб.] / За ред. С.В. Литовченко. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 128 с.
 27. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та розумового розвитку / За ред. Л.С. Вавіної. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 242 с.
 28. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху та інтелекту / За заг. Ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. – К.: ТОВ «Поліпром», 2007. – 171 с.
 29. Ратнер Ф.Л. Интегрированное обучение детей с ограниченными возможностями в обществе здоровых детей / Ф.Л. Ратнер, А.Ю. Юсупова. – М.: Владос, 2006. – 175 с.: ил.
 30. Сак Т.В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: [поради батькам] / Тамара Василівна Сак. – К.: Літера ЛТД, 2008. – 144 с., іл.
 31. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по

- образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.
32. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: [підручник] / Віктор Миколайович Синьов. – Частина I – Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 238 с.
33. Скрипник Т. В. Стандарти психолого-педагогічної допомоги дітям з розладами аутичного спектра: навч.-метод. посіб. / Т. В. Скрипник. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 56 с.
34. Специальная педагогика: учебник для бакалавров / Л. В. Мардахаев, Д. В. Чемоданова, Л. В. Кузнецова, Е. А. Орлова, Л. В. Соловйова; [под ред. К. В. Мардахаева, Е. А. Орловой]. – М: Издательство Юрайт, 2015. – 447 с. – Серия: Бакалавр. Базовый курс..
35. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник / Автор-укладач Федорчук Е.І. – Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. – 212 с.
36. Тищенко В. Як навчити дитину правильно розмовляти: Від народження до 5 років: [поради батькам] / В. Тищенко, Ю. Рібцун. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 128 с.
37. Ткачёва В.В. Технологии психологической помощи семьям детей с отклонениями в развитии: [учебное пособие] / Виктория Валентиновна Ткачёва. – М.: Астрель, 2007. – 319 с.
38. Шульженко Д.І. Аутизм не вирок / Шульженко Д.І. – Львів, 2010. – 224 с.
39. Янн П.А. Воспитание и обучение глухого ребенка : Сурдопедагогика как наука / [пер. с нем. Л.Н. Родченко, Н.М. Назаровой]. – М.: Академия, 2003. – 248 с.

Електронні ресурси:

1. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
3. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України № 852 від 15.09.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-08>
4. Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України 07.07.2004 р. N 569/38 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0931-04>